

Truly távozás

Richard Truly, a NASA igazgatója február 12-én sajnálattal jelentette be, hogy Bush elnök kérésére kénytelen volt benyújtani lemondását. Ezzel Truly 37 évi katonai és állami szolgálat után kénytelen visszavonulni, a NASA pedig új igazgatót keres. Trulyt, az egykori űrhajóst elmondása szerint megdöbbentette és derült égből villámcsapásként érte a Fehér Ház kérése, hogy mondjon le. Az elnöknek írt lemondó levelében Truly elismeréssel szólt a NASA személyzetéről és megtiszteltetésnek tartotta, hogy irányíthatta munkájukat. Mindamellett sajnálatát fejezte ki, hogy le kell mondania. Széles körben köztudott volt, hogy Trulynek nézeteltérései voltak a Dan Quayle alelnök által vezetett Nemzeti Űrkutatási Tanáccsal. Quayle állította fel a NASA-t ellenőrző ügyvezető Bizottságot is, amely két, Truly által megvalósítani kívánt át-szervezést is megghiúsított.

Truly április 1-ig marad hivatalában, mert pillanatnyilag nincs helyettese, aki átvenné az ügyek irányítását. Korábbi helyettese, J.R. Thompson tavaly novemberben személyes okokból távozott. Utódát a szervezeten kívül keresik.

Truly 1989 óta, a legnehezebb években volt a NASA igazgatója. 1990-ben az űrrepülőgépek fél évig nem repülhettek a folyékony hidrogén szivárgása miatt. Ugyanezen a nyáron derült ki, hogy a Hubble-űrtávcső főtükre hibás. 1991-ben derült ki, hogy a Galileo antennája nem nyílik ki és a képviselőház egyik albizottsága törölni akarja a Freedom Űrállomás tervét. Ezzel szemben Truly igazgatósága alatt az űrrepülőgépek 20 alkalommal sikeresen indultak útnak a világűrbe.

Trulyt még 1965-ben a Légierő kötelékéből választották ki űrhajósnak a MOL (Manned Orbiting Laboratory) program számára. Amikor a programot törölték, Truly átkerült a NASA űrhajósai közé. 1977-ben az Enterprise kísérleti űrrepülőgép próbarepülései során annak egyik pilótája volt. Kétszer járt a világűrben. Első alkalommal a Columbia pilótája volt 1981 novemberében, az űrrepülőgép második repülésén. 1983 augusztusában az SIS-8 parancsnokaként hajtott végre második űrrepülését. Ő volt a NASA első olyan igazgatója, aki korábban űrhajós volt. (Spaceflight, 1992. március - B.E.)

x x x

A volt szovjet köztársaságok űr-egyezménye

A volt szovjet köztársaságok többségének vezetői űrkutatási egyezményt írtak alá Minszkben. A dokumentum az ESA szervezetére emlékeztető ellenőrzést gyakorol a korábbi szovjet programok fölött és garanciákat tartalmaz arra nézve, hogy az egyes államok nem avatkoznak be a más államok területén fekvő jelentős űrkutatási létesítmények működtetésébe. Az egyezményt alá nem író államok egyike Grúzia, amelynek területén fontos létesítmények találhatók, így például egy antennagyár és kísérleti telep. Kérdéses, hogy az üzem milyen mértékben lesz hozzáférhető a többi köztársaság számára. Az egyezmény értelmében a tagállamok arányosan viselik a közös költségeket, miközben lehetőségük van saját űrprogramjuk folytatására. Ukrajna bejelentette, hogy három fős legénységgel Szovjuz űrhajót kíván indítani, melynek feladata az ország ökológiai vizsgálata lesz. A minszki egyezmény a szovjet katonai űrprogramok irányítását a közös fegyveres erőkre ruházza, de nyitva hagyja a katonai programok távközlési és felderítő rendszereinek sorsát. (Spaceflight, 1992. március - B.E.)

x x x

Új orosz űrszervezet

Jelcin orosz elnök 1992. február 26-i rendeletében Jurij Koptyevet nevezte ki az Orosz Űrhivatal elnökévé. Koptyev volt a Szovjetunió Általános Gépipari Minisztériumának miniszterhelyettese. Ez a minisztérium játszotta a Szovjetunióban az "űrminisztérium" szerepét, hozzá tartoztak a legfontosabb rakéta és űreszköz gyártó cégek. (Space News, 1992. március 2-8. - H.A.)

x x x

Hírek a Mír modulűrállomásról

A sajtóban megjelent álhírekkel (elfelejtett, éhező űrhajós, stb.) ellentétben a Míren A. Volkov parancsnok és Sz. Krikaljov az elmúlt év végén és idén január-márciusban szorgalmasan dolgozott és várta a német vendégűrhajóst. 1992. január 27-én a Progressz-M-11-es teherűrhajó váltotta le elődjét az űrállomás elülső kikötőegységén. Ez a teherűrhajó a szokásos utánpótlási anyagok (élelmiszer, víz, levegő, tartalék és cserélhető alkatrészek) mellett felszállította a német űrhajós (Klaus-Dietrich Flade, 39 éves, a légierő berepülőpilótája; tartaléka Dr. Reinhard Ewald, 35 éves kutató, aki az intersztelláris felhők vizsgálatával foglalkozott) kísérleteihez szükséges kb. 400 kg anyagot és berendezéseket. Február 20-áról 21-ére virradóra a Mír két kozmonautája űrsétát végzett. Volkov űrruhájának hűtőrendszerével azonban az űrséta elején problémák voltak, a biztonság kedvéért ezért visszaküldték az űrállomás belsejébe. Arról van szó, hogy a Mírral nem folyamatos a hírkapcsolat, mert a pénztelenség miatt az űrrepülésirányítás tengerjárói nem tartózkodnak az Atlanti- és Csendes-óceán kijelölt helyein, hanem a kikötőben vesztegelnek. Krikaljov, a több mint 4 órás űrsétán így egyedül végezte a külső tv-felvevő optikájának tisztítását és az űrállomás külső részére szerelt, a kozmikus hatások vizsgálatára szánt különféle kísérleti anyagok lecserélését. Krikaljov fedélzeti mérnök két ciklusra nyúlt, 10 hónapos űrrepülése, március végén fejeződik be, amikor egyhetes munka után a német űrhajóssal és Volkov parancsnokkal a Szojuz-TM-13 leszálló kabinjában visszatérnek a Földre. Az űrállomás működtetését a Szojuz-TM-14-el indult Viktorenko és Kaleri űrhajósok veszik át. (H.A.)

x x x

Zavargások Bajkonurban

Zavargások voltak az észak-kazahsztáni bajkonuri katonai bázison. Jelentések szerint az építkezésen dolgozó fegyvertelen katonák először megpróbálták kiszabadítani fogvartartott társukat. A Kazah Hírügyökség arról számolt be, hogy később a katonák felgyújtottak több kaszárnyaépületet, tiltakozásul a rossz élelmezés és a megalázó bánásmód miatt. Az incidensnek három halálos áldozata van.

Az űrhajósképző központ vezetője elmondta, hogy az incidens nem befolyásolja a Szojuz-TM-14 indítását, amelynek német résztvevője is lesz. (Magyar Rádió - N.Cs.)

x x x

Túl az első akadályon az Ulysses

A NASA és az ESA közös, a Nap poláris vidékeit kutató űrszondáját, az Ulyssest 1990 októberében indították a Discovery űrrepülőgép fedélzetéről. 16 hónap alatt a szonda egymilliárd km-t tett meg a Naprendszerben és elérte a Jupitert. Február 8-án 12:01 GMT-kor 98 000 km/ó sebességgel 378 000 km távolságban haladt el a 30 fok földrajzi szélesség magasságában az óriásbolygó felhőtakarója felett. A Jupiter gravitációs hatására a szonda kilendült eredeti pályájáról és az ekliptika síkjával 80 fokos szöget bezáró pályára tért át. A szonda épségben viselte el az óriásbolygó roppant erős sugárzási övezetein történő áthaladást.

Az Ulysses 1994 júniusában érkezik a Nap 70 fokos (heliografikus) szélessége fölé.

A szonda 4 hónapon keresztül fogja tanulmányozni a Nap poláris vidékeit. 1995 februárjában áthalad a Nap egyenlítőjének síkján, majd ugyanazon év júniusában megkezdí az északi poláris térség ugyancsak 4 hónapig tartó vizsgálatát. Fő kutatási feladatai: magának a Napnak a vizsgálata, a Nap mágneses terének és a Napból kiinduló részecskeáramoknak a kutatása, valamint a bolygóközi tér szerkezetének megfigyelése az ekliptika síkjától távol.

A mostani manőver lehetőséget adott a kutatóknak a Jupiter és környezetének az Ulysses műszereivel történő vizsgálatára. Megállapították, hogy a bolygó magnetoszférájának kiterjedése a Voyagerek látogatása óta csaknem a kétszeresére nőtt. Az Ulysses február 1-jén a bolygótól nyolcmillió km távolságban észlelte először a magnetoszférát határoló lökéshullámfrontot. A magnetoszféra méretére jellemző, hogy ha a Földről látható lenne, kiterjedése négyszer akkora látszana, mint a telihold. A magnetoszférában 100 milliárd kW teljesítmény termelődik, ami képes lenne az Egyesült Államok egész energiaszükségletét fedezni.

Az űrszonda pályája az Ioé és az Európáé között vezetett, így azt is meg tudták állapítani, hogy az Io vulkáni aktivitása csökkent a Voyagerek ottjárta óta.

Az Ulysses Jupiter-megközelítése idején 4 napon keresztül a Hubble-űrtávcsővel is a Jupitert figyelték, hogy így kiegészítsék az űrszonda adatait.

(Spaceflight, 1992. március - B.E.)

x x x

NASA indítási tervek

1992. júniusában Vandenbergről Scout hordozórakétával kerül pályára a SAMPEX-Explorer, júliusban Cape Canaveralról Delta-2-vel a Geotail. Szeptemberben Titan-III-al indítják a Mars Observer-t, decemberben pedig Atlas-I-el a GOES-I és Delta-2-vel a WIND műholdakat.

Az eredetileg április 16-ra tervezett Endeavour próbarepülés valószínűleg 30 nappal később lesz, mert az űrrepülőgép átvétele lassabban megy a tervezettnél. Még 1992 márciusára tervezik a 3. Pegasus hordozórakéta indítását Vandenbergből és egy DSCS-3 katonai távközlési műhold startját Atlas I-el Cape Canaveralról.

(Flugrevű, 1992. március - S.Gy.)

x x x

Az STS-45 jelű űrrepülés

Cape Canaveral-on folytatják az előkészületeket a március közepére időzített STS-45 űrrepülésre, amely az Atlantis 11. útja lesz. A terhelés egy rövid Spacelab kabin és két "paletta" műszer (Atlas-1). A repülésre 7 fő indul, ebből 3 újonc. A parancsnok Charles F. Bolden, pilóta Brian Duffy, szakértők: Kathryn D. Sullivan és C. Michael Foale, illetve David C. Letsma, Bryon K. Lichtenberg és a belga Dirk Frimont az ESA részéről. A külföldi specialisták repüléseit ezzel újra kezdték, mivel az STS-42 repülésen a német Ulf Merbold és a kanadai Roberta Bondar orvosnő szintén résztvevő volt.

(Flugwelt, 1992. február - S.Gy.)

x x x

Újabb Navstar indítás

Cape Canaveral-ból 1992. február 23-án sikeresen indították a Navstar Block B/12 műholdat, amely hosszabb javításon esett át. A Delta-2 rakéta jól működött, a 68 millió \$-os műhold pályára került. Ez volt a rakéta 20. indítása. (UPI, 1992. február 24. - S.Gy.)

x x x

Olasz űrhajós

Kivételes esztendőnek ígérkezik 1992 az olaszok számára. Első ízben vesz részt olasz állampolgár űrutazáson. A NASA és az olasz űrkutatási hivatal megállapodása alapján - az 1978-ban az ESA űrhajósaként kiválasztásra került - Franco Malerba fizikus, elektromechanikai mérnök, július 2-től hat napon át dolgozik majd amerikai kollégáival az űrben. (Magyar Rádió, N.Cs.)

x x x

Kínai tervek

A kínai űrprogram 1992-re 3 külföldi műhold indítását tervezte, a többféle embargó és tiltó rendelkezések miatt ez eléggé bizonytalan helyzetet teremtett. Márciusra volt tervezve az LM-2E rakétával a nehéz Aussat B1 távközlési műhold indítása, amelynek a párja augusztusban vagy októberben kerülhet pályára.

1992. augusztusában indítanák egy LM-2C rakétával a 230 kg-os svéd Freja műholdat, amely a Föld magnetoszféráját vizsgálja. Ezzel együtt indul egy kínai erőforráskutató műhold, amelynek a leszálló kabinja 14 nap múlva visszatérne a Földre.

1992-re és 94-re volt tervezve egy-egy közös brazil-kínai műhold indítása, 1995 körül pedig egy-egy kisebb méretű olasz és ausztrál kutató műholdé, amelyek kínai űreszközzel együtt kerültek volna pályára. A svéd Mailstar műhold indításának nem volt határozott dátuma sem, megépülése is erősen kérdéses. (Flug Revű, 1992. február - S.Gy.)

x x x

Ukrajna űrprogramja

Kravcsuk elnök március 2-án kijelentette, hogy megalakul Ukrajna Nemzeti Űr Ügynöksége. Feladata többek között az ukrán űrtevékenység koordinálása a FÁK államaival. Eddig Ukrajna nem írta alá a FÁK-nak a közös űrprogram folytatására vonatkozó tavalyi megállapodását. Juriij Koptjev az Orosz Űr Ügynökség főigazgatója bízik abban, hogy Ukrajna csatlakozik az egyezményhez. (Space News, 1992. március 9-15. - A.I.)

x x x

Egy valódi amerikai UFO!

Az amerikai haditengerészet távközlési holdakat kíván felbocsátani UFO (UHF Follow-On, vagyis az UHF frekvenciatartományban követő) hold néven. Egy számítógép processzor meghibásodása miatt az első indítás 1992. júliusról augusztus közepére tolódott. (Space News, 1992. március 9-15. - A.I.)

x x x

Szojuz a Freedomon?

Március 18-án NASA vezetőkől és mérnökökből álló delegáció indul tíznapos útra Moszkvába, hogy a Szojuz űrhajók műszaki részleteiről tájékozódjon. Felmerült ugyanis az a javaslat, hogy Szojuz űrhajókat használjanak a tervezett Freedom űrállomáson "mentőcsónakként". Az eredetileg a NASA által elképzelt mentőrendszer kifejlesztése ugyanis 2 milliárd dollárba kerülne. Az ESA ugyanerre a célra saját Hermes űrrepülőgépét ajánlhatja. (Space News, 1992. március 9-15. - A.I.)

x x x

ÁPRILISBAN LESZ...

25 éve: 1967. április 19-én a Surveyor-3 amerikai holdszonda puhán leszállt a Holdon. A szonda kameráját 1969 novemberében az Apolló-12 két űrhajója leszerelte és visszahozta a Földre.

1967. április 23-án indították a Szojuz-1 új, többszemélyes űrhajótípus első példányát. Fedélzetén V. M. Komarov űrhajóssal, aki a berepülést, valamint a tudományos kísérleteket sikeresen végrehajtotta. A leszálláskor a fő fékező ejtőernyő kinyitásakor - 7 km-es magasságban - műszaki hiba lépett fel. A tartózsínórok a kabin forgása miatt felcsavarodtak, az ejtőernyő nem nyílt ki és a leszállóegység az űrhajóssal együtt nagy sebességgel a földre fúródott. Komarov életét veszítette.

20 éve: 1972. április 6-án indították a Pioneer-11 űrszondát.

1972. április 7-én indították az Interkozmosz-6 jelzésű holdat, fedélzetén az első magyar kozmikus műszerrel, egy mikrometeoritcsapdával.

1972. április 16-án indították az utolsó előtti Hold-missziót, az Apolló-16-ot. Két űrhajósa: Young és Duke három EVA során több mint húsz órát tartózkodott a Hold felszínén, ahol a holdautóval 27,1 km-t tettek meg és 99 kg holdmintát gyűjtöttek.

10 éve: 1982. április 19-én pályára állították a Szaljut-7 űrállomást, a Szaljut sorozat utolsó példányát, amely 1991. február 7-én semmisült meg. A Szaljut-7-Kozmosz-1686 együttes volt a legnagyobb tömegű szovjet visszatérő eszköz. (Összeállította: N.Cs.)